

OD ISTOG PISCA

LOLITA

PNIN

BLEDA VATRA

LUŽINOVA ODBRANA

**V L A D I M I R
N A B O K O V**

**PRELOMLJENI
ZRAK**

Preveo s engleskog
Zoran Paunović

■ Laguna ■

Naslov originala

Vladimir Nabokov

BEND SINISTER

Copyright © 1947, Vladimir Nabokov

All rights reserved

Translation copyright © 2026 za srpsko izdanje, LAGUNA

PRELOMLJENI ZRAK

Izdužena lokva utisnuta u grubi asfalt; kao otisak otmenog stopala do vrha ispunjen živom; kao rupa u obliku lopatice kroz koju se vidi nebo podzemnog sveta. Okružena je, jasno vidim, široko rasprostrtim pipcima crne vlage po kojoj su polepljeni nekakvi sveli, tamnomrki, mrtvi listovi. Potopljeni, zapravo, pre no što se barica smanjila na svoju sadašnju veličinu.

Lokva leži u senci, ali sadrži uzorak svetlosti s druge strane, na kojoj su drveće i dve kuće. Pogledajmo izbliza. Da, vidi se odraz dela bledoplavog neba – blaga, detinja nijansa plave – i osećam ukus mleka u ustima, jer sam pre trideset pet godina imao šolju te boje. Vidi se i odraz malenog spleta golih grančica i smeđa žila jedne jače grane odsečene njegovim obodom, i poprečna svetložućkasta traka. Ispustili ste nešto, ovo je vaše, svetložuta kuća na suncu tamo u daljini.

Kad novembarski vetar dobije svoj povremeni ledeni grč, praiskonski vrtlog talasa nabora svetlu površinu lokve. Dva lista, dva triskeliona, kao dva uzdrhtala tronoga kupaća koji su dotrčali da malo zaplivaju, nošeni svojim zamasima pravo u središte gde, naglo usporivši, nastavljaju da plutaju sasvim ravno. Četiri i dvadeset. Pogled s bolničkog prozora.

Novembarska stabla, topole, pretpostavljam, dve rastu pravo iz asfalta: sve su na hladnom, svetlom suncu, sa svetlom bogato izbrazdanom korom i zamršenim spletom nebrojenih uglačanih golih grančica, boje starog zlata – jer dobijaju više od lažno blagog sunca u gornjim slojevima vazduha. Njihova nepokretnost u suprotnosti je sa grčevitim mreškanjem umetnutog odraza – jer vidljivo osećanje drveta jeste masa njegovog lišća, a ovde ih je ostalo jedva trideset sedam ili tu negde, raštrkanih, na jednoj strani stabla. Samo malo trepere, neutralne nijanse, ali uglačane suncem do sjaja ikone, kao i zamršeni trilioni grančica. Omamljujuće plavetnilo neba ispresecano bledim nepokretnim pramenovima oblaka.

Operacija nije uspela i moja žena će umreti.

Iza niske ograde, na suncu, u ogoljenoj svetlosti, prednja strana kuće boje škrljca uokvirena je sa dva svetložuta bočna pilastera i širokim, praznim, ravnodušnim krovnim vencem: glazura ustajale torte. Prozori su preko dana crni. Ukupno ih je trinaest; beli rešetkasti okviri, zeleni kapci. Sve se vidi veoma jasno, ali dan neće potrajati. Nešto se pomerilo u crnilu jednog prozora: domaćica neodređene

životne dobi – „otvor'te“, kako je govorio moj zubar iz dana mlečnih zuba, izvesni dr Volison – otvara prozor, istresa nešto i sada možete zatvoriti.

Druga kuća (desno, iza isturenog krila garaže) sada je sasvim zlatnožute boje. Mnogokrake topole bacaju na nju svoje spojene uzlazne senke, između sopstvenih uglačanih, crno-zasenčenih, raširenih i povijenih udova. Ali sve to bleđi, bleđi, ona je sedela u polju, slikala zalazak koji je večito bežao, a jedno seosko dete, vrlo maleno i tiho i stidljivo uprkos svojoj mišjoj upornosti, stajalo bi joj uz lakat i gledalo u štafelaj, u boje, u njenu vlažnu akvarelsku četkicu, ukočenu kao zmijski jezik – ali zalazak je već nestao, ostavljajući samo gomilu purpurnih ostataka dana, nemarno nabacanih – ruševine, krš.

Šarena površina te druge kuće presečena je spoljnim stepeništem, a potkrovní prozor do kojeg ono vodi sada je svetao kao što je bila lokva – koja se sada pretvorila u ravnodušno tečnu belinu ispresecanu mrtvim crnilom, tako da izgleda kao ahromatska kopija ranije viđene slike.

Verovatno nikada neću zaboraviti zagasito zelenilo uskog travnjaka ispred prve kuće (prema kojoj ona šarena stoji bočno). Travnjak neuredan i proređen, sa asfaltom kao razdeljkom po sredini, sav išaran bleđim sivo-žutim lišćem. Boje nestaju. U prozoru do koga još vode stepenice dana ostao je poslednji žar. No sve je gotovo, i kad bi se unutra upalila svetla, ubila bi ono što je spolja ostalo od dana. Rumene se bojom mesa ružičasti pramenovi oblaka, a trilioní grančica postaju potpuno jasno vidljivi; i dole

sada više nema boja: kuće, travnjak, ograda, vidici između njih, sve je svedeno na neku vrstu kestenjastosive. A da, staklo lokve je svetloljubičasto.

Upalili su svetla u kući u kojoj se nalazim, i prizor u prozoru je umro. Sve je mastiljavocrno sa bledoplavim mastiljavim nebom – „teče plavo, piše crno“, kako je pisalo na onoj bočici mastila, ali nije tako, niti bi se to moglo reći za nebo, ali se može reći za drveće, s onim trilionima grančica.

2

Krug je zastao u dovratku, spustivši pogled na njeno naviše okrenuto lice. Pokreti (pulsiranje, zračenje) crta na tom licu (zgužvani talasići) bili su posledica toga što je govorila, i on shvati da su ti pokreti trajali već neko vreme. Možda i čitavim putem niz bolničko stepenište. Sa tim izbledeloplavim očima i dugačkom naboranom gornjom usnom podsećala ga je na neku osobu koju je godinama poznavao, ali nije mogao da je se seti – baš čudno. Nekakav bočni tok ravnodušnih misli naveo ga je da zaključi da je ona zapravo glavna sestra. Glas joj je iznova odjeknuo kao da je nekakva igla pronašla sebi put. Put kroz ploču njegovog uma. Njegovog uma koji se zavrteo kad je zastao u dovratku, spustivši pogled na njeno naviše okrenuto lice. Pokreti crta tog lica sada su se mogli i čuti.

Izgovorila je reč koja je značila „borba“ sa severozapadnim akcentom: *fakhtung* umesto *fahtung*. Osoba (muškog pola?) na koju ga je podsećala, provirila je iz magle i nestala pre no što je uspeo da je – ili da ga – prepozna.

„Još traju borbe“, rekla je, „... u mraku i opasne. Grad je u mraku, ulice su opasne. Zacelo, bilo bi bolje da ovde provedete noć... U bolničkom krevetu“ (*gospitalisha krukva* – opet taj akcenat iz močvarnih krajeva, od koga se osetio kao gojazna vrana – *kruv* – koja u suton mlatara krilima). „Molim vas! Ili bar sačekajte doktora Kruga, koji ima auto.“

„Nismo ni u kakvom srodstvu“, reče on. „Čista slučajnost.“

„Znam“, odvrati ona, „no ipak ne bi trebalo ne bi ne bi ne... (reč je nastavila da se vrti mada joj je smisao već bio potrošen).

„Imam“, reče on, „propusnicu.“ Zatim otvori novčanik i čak se potruđi da drhtavim prstima razmota pomenuti dokument. Imao je zdepaste (dajte da vidim) trapave (evo pogledajte) prste koji su vazda pomalo drhtali. Metodično je uvlačio obraze i tiho coktao svaki put kad bi nešto razmotavao. Krug – jer to beše upravo on – pokaza ženi zamrljani papir. Bio je visok, umoran i poguren čovek.

„Ali to vam možda neće pomoći“, zavapi ona, „mogao bi da vas pogodi zalutali metak.“

(Shvatate da je ta dobra žena verovala da meci još *flakhtung* kroz noć, kao meteorski ostaci pucnjave koja je odavno utihnula.)

„Mene politika ne zanima“, reče on. „A osim toga, treba samo da pređem reku. Jedan moj prijatelj doći će sutra ujutro da se za sve pobrine.“

Potapšao joj je lakat i otišao svojim putem.

Podlegao je, uz sve zadovoljstvo koje je taj čin mogao proizvesti, nežnom i toplom pritisku suza. Osećaj olakšanja

potrajavao je kratko, pošto su, čim ih je pustio da poteku, postale opako vrele i obilate pa su mu poremetile i vid i disanje. Prošao je kroz grčevitu maglu niz kaldrmisanu uličicu Omigod prema nasipu. Pokušao je da se nakašlje, ali je time izazvao samo još jedan zadihani jecaj. Zažalio je zbog toga što je podlegao iskušenju, jer sada više nije mogao da prestane, a uzdrhtali čovek u njemu bio je natopljen do kostiju. Kao i uvek, pravio je razliku između tog uzdrhtalog i onog koji je gledao: gledao zabrinuto, saosećajno, s uzdahom ili blago iznenađeno. Bilo je to poslednje uporište dualizma, koga se užasavao. Kvadratni koren od ja je ja. Napomene, nepomene. Neznanač koji ćutke posmatra bujice tuđeg jada sa neke apstraktne obale. Poznati lik, premda bezimen i dalek. Kad mi je bilo deset godina, video me je kako plačem i odveo me do ogledala u sobi koja se nije koristila (s praznim kavezom za papagaje u uglu) kako bih mogao da pomno pogledam svoje rasplinjuto lice. Slušao me je podignutih obrva dok sam govorio stvari koje me se nimalo nisu ticale. Svaka maska koju sam probao imala je proreze za njegove oči. Čak i u onom trenutku kad me je prozeo onaj ljudima najdragoceniji grč. Moj spasitelj. Moj svedok. Krug poseže za maramicom pretvorenom u musavobeli mehurić negde u dubinama njegove sasvim lične noći. Kad je konačno izmileo iz lavirinta džepova, počeo je da tapka i briše tmasto nebo i bezoblične kuće: tada je primetio da se približava mostu.

Običnim noćima, most je bio pomalo treperava svetla linija, metričko svetlucanje na kome je svaka stopa odzvanjala i bivala izdužena odrazom u crnoj zmijolikoj vodi. Ove noći, videlo se samo mutno svetlo na mestu gde se granitni Neptun nadvijao nad svojom četvrtastom stenom

koja se produžavala u potporni zid koji se gubio u magli. Dok se Krug, postojano teškim korakom, približavao, dva ekvilistička vojnika preprečila su mu put. Još nekoliko njih vrebalo je iz prikrajka, a kad se pokrenuo nekakav fenjer, putanjom šahovskog skakača, da bi ga osmotrio, primetio je i omalenog čoveka odevenog kao *mesh-channer* [malograđanin] kako stoji prekrštenih ruku i smeška se bolešljivim osmehom. Ona dva vojnika (obojica su, baš čudno, bili rošavog lica) zatražila su, Krug je to razumeo, njegove (Krugove) isprave. Dok je po džepovima tražio propusnicu, poterali su ga da požuri i pritom spomenuli kratku ljubavnu aferu koju su imali, ili bi imali, ili bi podstakli njega da je ima, s njegovom majkom.

„Sumnjam“, reče Krug preturajući po džepovima, „da bi se takve maštarije koje su se kao larve izlegle iz drevnih tabua, mogle zaista pretvoriti u dela – i to iz više razloga. Evo je“ (umalo nije nekud nestala dok sam razgovarao s onom siroticom – hoću reći, sa sestrom).

Ščepali su propusnicu kao da je novčanica od sto kruna. Dok su je pomno proučavali, Krug je obrisao nos i lagano vratio maramicu u levi džep mantila; a onda se predomislio i premestio je u desni džep pantalona.

„Šta je ovo?“, upitao je deblji od dvojice vojnika, označivši reč noktom palca kojim je pritiskao papir. Držeći naočare za čitanje pred očima, Krug se zagleda iznad čovekove ruke.

„Univerzitet“, reče. „Mesto gde se uči – ništa značajno.“

„Ne to, ovo“, reče vojnik. „Aaa, 'filozofija'. Ma to vi znate. To vam je kad pokušate da zamislite *mirok* [mali ružičasti krompir] bez ikakve veze s bilo kojim krompirom koji ste pojeli ili ćete pojesti.“ Neodređeno je mahnuo

naočarima, pa ih ubacio u svoj predavački džepić (onaj na prsluku).

„Čime se baviš? Zašto se muvaš oko mosta?“, upitao je debeli vojnik, dok se njegov drugar upinjao da dešifruje dozvolu.

„Sve se može objasniti“, rekao je Krug. „Poslednjih desetak dana, svakog jutra odlazim u bolnicu Princin. Privatna stvar. Juče su mi prijatelji nabavili ovaj dokument zato što su predvideli da će na mostu kad padne mrak biti straže. Živim na južnoj strani. Vraćam se mnogo kasnije nego obično.“

„Pacijent ili doktor?“, upitao je mršaviji vojnik.

„Dozvolite da vam pročitam šta piše na tom papiriću“, reče Krug, predusretljivo ispruživši ruku.

„Čitaj iz moje ruke“, kaza mršavi, držeći papirić okrenut naopačke.

„Inverzija mi ne smeta“, reče Krug, „ali potrebne su mi naočare.“

Prošao je kroz uobičajeni košmar: džepovi mantila – sakoa – pantalona, i na kraju pronašao praznu futrolu za naočare. Spremao se da nastavi potragu.

„Ruke uvis“, reče mu deblji vojnik histerično iznenadno.

Krug poslušao, podigavši futrolu ka nebu.

Levi deo meseca bio je tako snažno osenčen da je bio gotovo nevidljiv u bazenu bistrog ali tamnog etera po kome se činilo da hitro plovi – iluzija stvorena kretanjem činčilasto malenih oblaka u pravcu meseca; njegov desni deo, međutim, ličio je na lako porozni ali obilato napuderisani rub obraza, i bio živahno osvetljen nekako veštačkim sjajem nevidljivog sunca. Čitav prizor bio je veoma upečatljiv.

Vojnici ga pretresoše. Pronašli su praznu bocu koja je donedavno sadržala pola litra konjaka. Premda je bio krupan čovek, Krug je bio goliciljiv, pa je nekoliko puta tiho zagroktao i lako se zgrčio dok su mu grubo prepipavali rebra. Nešto je poskočilo i palo, uz zvuk nalik onom koji stvara skakavac. Pronašli su mu naočare.

„U redu“, reče debeli vojnik. „Podigni ih, budalo matora.“

Krug se saže, poče da pipa po tlu, zakorači u stranu – i tada se pod palcem njegove teške cipele začu užasno krc.

„Eh, eh, sad imamo jedinstven slučaj“, reče. „Jer nije nam baš neki izbor, između moje fizičke i vaše mentalne nepismenosti.“

„Sad ćemo mi tebe lepo da uhapsimo“, reče debeli vojnik. „Pa ćeš onda da prestaneš da se glupiraš, pijanduro matora. A kad nam dosadi da te čujemo, bacićemo te u vodu pa ćemo da pucamo u tebe dok se daviš.“

Prišao im je još jedan vojnik, koji se dokono poigravao baterijskom lampom, i Krug ponovo na trenutak ugleda bledo lice čovečuljka koji je stajao sa strane i smešio se.

„I ja bih da se malo zabavim“, reče treći vojnik.

„Gle, gle“, reče Krug. „Baš neobično što se ovde srećemo. Kako vam je onaj rođak, baštovan?“

Pridošlica, ružno, zajapureno seljače, bezizrazno pogleda Kruga, pa pokaza prstom na debelog vojnika.

„To je njegov rođak, ne moj.“

„Da, naravno“, hitro se nadoveza Krug. „To sam i hteo da kažem. Kako je on, taj blagorodni baštovan? Da li je počeo ponovo da koristi levu nogu?“

„Nismo se videli već neko vreme“, turobno odgovori debeli vojnik. „On živi u Bervoku.“

„Ovo je njegova dozvola“, reče turobni debeljko rustično zajapurenom čoveku, koji obazrivo uze taj komad papira i odmah ga predade natrag.

„Bolje bi ti bi bilo da pozoveš onog tamo *ved' min sun* (veštičjeg sina)“, reče.

Tada poteraše napred i onog čovečuljka. Činilo se da je do tog časa mislio da je Krug tim vojnicima nekakav pretpostavljeni, pošto je tanušnim, bezmalo ženskim glasom počeo da se žali, ističući kako on i njegov brat drže bakalnicu tamo na drugoj strani i da obojica duboko poštuju Vođu još od blagoslovenog sedamnaestog tog meseca. Pobunjenici su pregaženi, bogu hvala, te bi on sad da se pridruži svom bratu kako bi Pobednički narod mogao da nastavi da nabavlja fine namirnice koje prodaju on i njegov gluvi brat.

„Skrati priču“, reče debeli vojnik, „i pročitaj ovo.“

Bledi bakalin ga posluša. Profesor Krug dobio je od Komiteta za opštu dobrobit punu slobodu kretanja i posle sumraka. Slobodu da prelazi iz južnog u severni deo grada. I natrag. Čitalac propusnice pozeleo je da sazna zašto mu nije dozvoljeno da zajedno s profesorom pređe preko mosta. Bez oklevanja su ga šutnuli natrag u mrak. Krug je krenuo dalje, preko crne reke.

Ovaj međučin okrenuo je bujicu na drugu stranu: sada je nevidljivo potekla iza zida tame. Prisetio se imbecila koje su on i ona izučavali, i to izučavanje sprovodili s nekakvim oduševljenim gađenjem. Muškarci koji su se naliivali pivom u zapuštenim birtijama, pri čemu im je proces razmišljanja bio prijatno potisnut ogavnom muzikom s radija. Ubice. Poštovanje koje poslovni magnat uživa u svom rodnom gradu. Književni kritičari koji hvale knjige

svojih prijatelja ili pristalica. Floberovski *farceurs*.^{*} Bratstva, mistični redovi. Ljudi kojima su zabavne dresirane životinje. Članovi čitalačkih klubova. Svi oni koji *postoje* zato što *ne* misle, i time opovrgavaju karteizijanizam. Škrti seljak. Bučni policajac. Njeni rođaci – njena užasna porodica, sasvim lišena smisla za humor. Iznenada, jasna i živa kao gosa u belom na nekom vitražu u viziji pred san, prolebdela je ispred njegove mrežnjače, u profilu, noseći nešto u rukama – knjigu, bebu, ili je možda samo sušila lak na noktima – i zid se rasplinuo, iznova oslobodivši bujicu. Krug zastade, u nastojanju da uspostavi kontrolu nad sobom, dlanom bez rukavice naslonjen na potporni zid u položaju u kome su se u neko ranije vreme fotografisali muškarci u frakovima kako bi bili što sličniji portretima starih majstora – s rukom na knjizi, na naslonu stolice, na globusu – no čim se začuo okidač kamere, sve se ponovo pokrenulo, poteklo, i on nastavi dalje – grčevito, zato što su jecaji potresali njegovu dušu nezaštićenu rukavicom. Svetla sa druge strane primicala su se u titravim, ostrim koncentričnim krugovima, da bi u treptaju oka ponovo zgasnula u prigušeni sjaj, i potom odmah krenula da se neobuzdano šire. Bio je krupan i težak čovek. Osećao je intimnu povezanost sa crnom lakiranom vodom koja se talasala i pljuskala pod kamenim lukovima mosta.

Ubrzo je ponovo zastao. Hajde da dotaknemo ovo i pogledamo ono. U bleđoj svetlosti (meseca? njegovih suza? nekoliko svetiljki koje su umirući gradski čelnici, vođeni mehaničkim osećajem dužnosti, ostavili upaljene?) njegova ruka napipala je donekle pravilnu reljefnu

^{*} Franc.: Lakrdijaši. (Prim. prev.)

površinu: brazdu u kamenu potpornog zida i rupu u kojoj je bilo malo vode – sve to mnogostruko uvećano kao 30.000 kratera na kori plastičnog meseca na velikoj slici koju ponosni selenograf pokazuje svojoj mlađanoj ženici. Baš ove noći, odmah nakon što su pokušali da mi predaju njen novčanik, njen češalj, njenu muštiklu, pronašao sam i dotakao ovo – brižljivo odabranu kombinaciju, detalje bareljefa. Nikada ranije nisam dotakao baš tu ručku i nikada je više neću pronaći. Taj trenutak svesnog kontakta nosi u sebi zrnce utehe. Sigurnosna kočnica vremena. Šta god bio ovaj sadašnji trenutak, ja sam ga zaustavio. Prekasno. Tokom ovih naših, čekaj da vidimo, dvanaest godina, dvanaest godina i tri meseca zajedničkog života, sasvim sigurno sam ovim jednostavnim metodom uspevao da zaustavim milione trenutaka; može biti da sam plaćao skupe kazne, ali vozove jesam zaustavljao. Da čujem, zašto ste to učinili?, mogao je da zapita buljavi konduktar. Zato što mi se dopao pogled. Zato što sam želeo da zaustavim ovo ubrzano drveće i puteljak koji vijuga između stabala. Hteo sam da mu stanem na rep. Ono što joj se dogodilo možda se ne bi dogodilo da sam imao naviku da zaustavljam ovaj ili onaj delić našeg svakodnevnog života, profilaktički, proročanski, da ovom ili onom trenutku pružim mogućnost da se odmori i na miru nadiše svežeg vazduha. Da krotim vreme. Da njenom pulsu dam priliku za predah. Da negujem život, život – jer on je naš pacijent.

Krug – jer to je još bio on – nastavi da hoda, dok je trag dodira onog malenog reljefa još prijanjao uz jagodicu njegovog palca. Ova strana mosta bila je bolje osvetljena. Vojnici koji su ga zaustavili izgledali su živahnije, bili su bolje izbrijani, nosili urednije uniforme. Povrh toga, bilo

ih je više, a više je bilo i noćnih putnika koje su zadržali: dva starija čoveka sa biciklima, i jedan, ako se tako može reći, gospodin (podignuta somotska kragna mantila, ruke u džepovima) i njegova devojka, očerupana rajska ptica.

Pjetro – ili bar vojnik koji je podsećao na Pjetra, glavnog konobara u Univerzitetskom klubu – taj Pjetro vojnik pregledao je Krugovu propusnicu i u maniru obrazovanog čoveka rekao:

„Ne uspevam da shvatim, profesore, po kom osnovu ste prešli most. Niste imali apsolutno nikakvo pravo da to učinite, pošto vam moje kolege stražari sa severne strane nisu potpisali propusnicu. Bojim se da ćete morati da se vratite i zamolite ih da to učine, u skladu sa propisima koji važe u vanrednom stanju. U protivnom, neću moći da vas pustim na južnu stranu grada. *Je regrette*,* ali zakon je zakon.“

„Sasvim tačno“, odvrati Krug. „Nažalost, oni ne umeju ni da čitaju, a kamoli da pišu.“

„To se nas ne tiče“, reče pribrani ozbiljni naočiti Pjetro – a njegovi saborci zaklimalaše glavama u znak ozbiljnog razboritog odobravanja. „Ne, ne mogu da vas pustim da prođete, ukoliko, ponavljam, vaš identitet i nevinost ne potvrdi potpis stražara sa suprotne strane.“

„A zašto ne bismo, da tako kažem, preokrenuli most?“, strpljivo reče Krug. „Mislim, da ga potpuno okrenemo. Vi potpisujete propusnice onih koji prelaze sa južne na severnu stranu, je li tako? E pa, hajde da preokrenemo proces. Potpišite ovaj dragoceni komad papira i omogućite mi da se vratim u svoju postelju, u Peregolv lejn.“

* Franc.: Žao mi je. (Prim. prev.)

Pjetro zavrte glavom: „Ja vas ne razumem, profesore. Istrebili smo neprijatelja, jesmo, zgazili smo ga. Ali jedna ili dve hidrine glave još su u životu, i zato ne smemo da rizikujemo. Uveravam vas, profesore, da će se za nekih nedelju dana grad vratiti u normalno stanje. Je l' da obećavamo, momci?“, dodade Pjetro, okrenuvši se prema ostalim vojnicima, koji se zdušno saglasiše; njihova čestita i pametna lica behu osvetljena onim građanskim zanosom koji uspeva da preobrazi i najprostijeg čoveka.

„Apelujem na vašu maštu“, reče Krug. „Zamislite da sam išao u drugom smeru. Ja zapravo i *jesam* išao u drugom smeru jutros, dok most još nije bio pod stražom. Postavljati stražu samo po noći, to je vrlo konvencionalno – ali može da prođe. Dajte da i ja prođem.“

„Ne dok se ne potpiše ovaj papir“, reče Pjetro, i okrenu se.

„Ne čini li vam se da značajno spuštate standarde po kojima se sudi o funkcionisanju, ako takvo šta postoji, ljudskog uma?“, progunda Krug.

„Pst, pst“, oglasi se drugi vojnik, naslonivši prst na rascepljenu usnu i hitro pokazavši na Pjetrova široka pleća. „Pst. Pjetro je savršeno u pravu. Krenite.“

„Tako je, krenite“, nadoveza se Pjetro, koji je slučajno čuo vojnike poslednje reči. „A kad se budete vratili s potpisanom propusnicom i kad sve bude u redu – zamislite samo kakvo ćete unutrašnje zadovoljstvo osetiti u trenutku kada vam je i mi potpišemo. Za nas će to takođe biti zadovoljstvo. Noć je još mlada, a u svakom slučaju, ne bi trebalo da izbegavamo određenu količinu fizičke aktivnosti, ako želimo da budemo dostojni našeg Vođe. Krenite, profesore.“